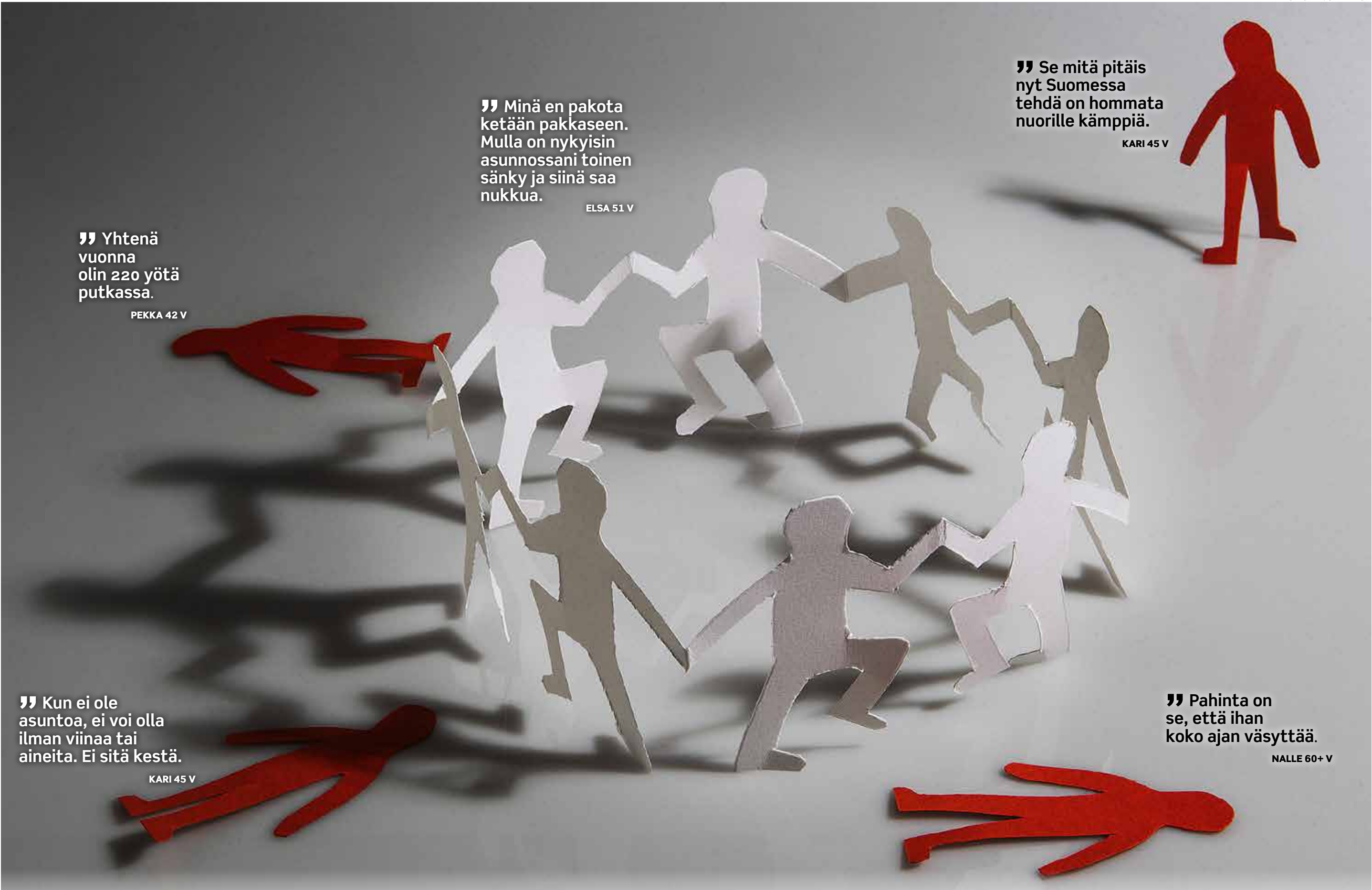

Katso ihmistä. Riisuttu Suomi -kirjan tekijät etsivät ihmistä työn ja julkisuuden kulissien takaa. **Sivu 14**

Juuresten juhlaa. Hiukan makea palsternakka sopii sosekeittoon ja juuresgratiiniin. **Sivu 15**

Yrittäjät yhteistyöhön. Knehtilän viljatilán ympärille rakentuu yrittäjien kimppa. **Sivu 13**

” Yhtenä vuonna olin 220 yötä putkassa.

PEKKA 42 V

” Minä en pakota ketään pakkaseen. Mulla on nykyisin asunnossani toinen sänky ja siinä saa nukkua.

ELSA 51 V

” Se mitä pitäis nyt Suomessa tehdä on hommata nuorille kämppejä.

KARI 45 V

” Kun ei ole asuntoa, ei voi olla ilman viinaa tai aineita. Ei sitä kestä.

KARI 45 V

” Pahinta on se, että ihan koko ajan väsyttää.

NALLE 60+ V

Syrjäytymisen kehä kiristyy

Professori Juho Saari patistaa Suomea tekemään korjausliikkeitä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Valtaosa huono-osaisista asuu kaupungeissa, vaikka on maaseudun peräkammareihinkin kadonnut tuhansia.

Helsingin Munkkisaaren palvelukeskuksen ovesta pyyhältää sisään siististi pukeutunut, harmaantunut rouva käsilaukku heiluen. Hän livahuttaa hoitajan vastaanotolle, kippaa suuhunsa annoksen nestemäistä metadonia ja poistuu rakennuksesta.

Opiiaatti-huumeita korvaavan hoidon voimalla rouva selviytty arkisista askareistaan, mitä ikinä ne hänen kohdallaan ovatkaan.

Stereotyyppinen käsitys narkomaanista ei päde tähän tapaukseen.

Tyypillinen narkomaani on nuori. Sen sijaan syrjäytyneet vanhukset pysyttelevät viinassa. Kaiken kaikkiaan yhteiskunnan alin pohja on kostea.

Näin muotoilee sanansa sosiologian professori **Juho Saari** Itä-Suomen yliopistosta.

Häneltä on tänä vuonna ilmestynyt kirja Huono-osaiset – Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla.

Kasvaneet sosiaalimenot
Saaren mukaan huono-osaisuuden notkelmaan on pudonnut ainakin 250 000 suomalaista eli alle viisi prosenttia kansasta. Sen suurin joukko elää pitkittyneesti pelkkien tukien varassa.

Huono-osaisuuden kustannuksista yhteiskunnalle ei ole vielä tehty luotettavaa arviota.

Yksi tapa arvioida asiaa on tarkastella sosiaalimenoja, jotka nousivat viime vuonna 66 miljardiin euroon. Summa ylittää muun muassa kuluvan vuoden valtion budjetin, 54 miljardia euroa.

Suomen sosiaaliturvasta yli puolet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen maksuilla sekä sosiaaliturvarahastojen tuotoilla. Kuntien osuus on noin viidenes ja valtion alle kolmannes.

Jos Suomen sosiaalikulut lasketaan OECD:n suosittelemalla tavalla, ne ovat keskitasoa. Suomen edelle vyöryvät esimerkiksi Ranska, Yhdysvallat, Belgia, Tanska ja Britannia.

”Unionin sosiaalimenokäsite ylivertaa Suomen menot. Tosiasiassa ne ovat matalat verrattuna samalla bkt-tasolla oleviin maihin”, Saari selvittää.

Köyhyys periytyy

Köyhyysrajan alapuolella elää useampi kuin joka kymmenes suomalainen. Kotitalouden voi määritellä köyhäksi, jos sen käytettävissä olevat tulot jäävät alle 60 prosenttiin väestön keskimääräisistä tuloista.

Köyhyys ja sen seuraukset siirtyvät usein sukupolvelta toiselle. Siksi on erityisen huolestuttavaa, että suomalaisten lapsiperheiden köyhyys on lisääntynyt nopeasti 1990-luvulta alkaen.

Vaarana on, että köyhä lapsuus johtaa moniongelmaiseen aikuisuuteen, joka taas tuottaa köyhän lapsuuden. Kierre on valmis.

Hanttihommat puuttuvat

Syrjäytymiselle altistavat monet taustatekijät. Esimerkiksi asunnottomista kolmasosa on ollut lastensuojelun asiakaina.

He ovat käyneet korkeintaan peruskoulun ja kärsivät usein mielenterveysongelmista. Työpaikkaa ei löydy, sillä

vaatimustaso on noussut.

”Satamissa ja rakennustyömailla ei ole enää tarjolla lastaajan tai tilienkantajan hommia”, Saari kuvailee.

Syrjäytymisen polulla on usein pieniä askeleita eikä dramaattista romahdusta.

Kaikkein syrjäytyneimmistä ryhmistä tiedetään, etteivät he luota kehenkään, kaikkein vähiten viranomaisiin.

Siksi huono-osaisille suunnatuissa palveluissa asiakkaita pitää kohdella silkkihansikkain ja kunnioittavasti. Pois pelästytetty harvoin palaa samalle luukulle.

Helsingin Munkkisaaren palvelukeskus pilkotaan pian kolmeen osaan ja ripotellaan eri puolille kaupunkia.

Diakonissalaitoksen kehitysjohtaja **Liisa Björklund** kertoo, että taustalla on kaupungin jatkuva kilpailusumma.

Taikkien ja palveluntarjoajien vaihtuminen ahdistaa asiakkaita, joiden perusluottamus on jo valmiiksi heikko. Kaikki eivät kestä muutosta eivätkä löydä perille uuteen paikkaan.

Maaseudun yksinäiset

Saaren mukaan maaseudun huono-osaiset valuvat usein kaupunkieihin. Poikkeuksen tekevät peräkammarinpojat, joita arvioidaan olevan tuhansia.

Tarkemmin sanoen maaseutukunnissa asuu yli 17 000 ”poikaa” ikäväliltä 18–64. He eivät työskentele, opiskele, saa eläkettä tai suorita asepalvelusta. Yli 5 000 ei edes yritä hakea töitä.

”Se väki on hyvin yksinäistä ja sivuun jäänyttä”, Saari toteaa.

Valtaväestön elintaso on noussut ja elämäntavat parantuneet, mutta peräkammarinpojat ovat tippuneet kehityksen keltasta. Ei löydy naista, eikä lopulta halua elää.

Saaren mukaan maalla asuu myös 1970-luvulla Ruotsiin lähteneitä ihmisiä, jotka ovat palanneet vähin äänin rekisteröimättä mihinkään.

Kadotettuja sieluja ajelehtii myös kau-

punkien yksioisissa ja kapakoissa. Heille on kuitenkin enemmän palveluja tarjolla.

Maaseudulla toimii Maaseudun tukihenkilöverkko, jossa työskentelee 180 vapaaehtoista. Myös erilaisia työpajoja syrjäytyneille on liki kaikissa kunnissa.

Raha-automaattiyhdistys on tukenut tänä vuonna sadalla miljoonalla eurolla huono-osaisien auttamiseen tähtäviä hankkeita eri puolilla Suomea.

Vuokra-asuntoja tarvitaan lisää

Saari povaa tuleville vuosille kasvavia vaikeuksia. Sosiaaliturvaa on heikennetty ja kaupunkien vuokrataso on karannut käsistä.

Asumistuki kattaa yhä pienemmän osan vuokrasta. Maksuhäiriömerkintä on jo liki 400 000 ihmisellä ja määrä on kasvussa.

Luottotietonsa menettäneet eivät pysty vuokraamaan asuntoa, joten osa ajelehtii vailla osoitetta.

Samaan aikaan Suomessa on 300 000 asuntoa tyhjiillään. Niistä kymmenet tuhannet sijaitsevat Helsingissä.

Saaren mielestä tarvittava korjausliike olisi vuokra-asuntojen tarjonnan lisääminen. Asumistukea ei auta nostaa, koska vuokrat nousevat perässä.

Kunnat panostavat lähinnä omistus-asumiseen, koska vuokra-asuntojen asukkaat eivät ole kuntataloudelle kovin tuottavia.

Saaren mukaan myös velkaantumiskierre pitäisi katkaista. Laskujen perintäkuluja ja -tapaa pitäisi kohtuullistaa, jotta niin moni ei menettäisi luottotietojaan.

Suomen kokoinen ja kaltainen yhteiskunta ei pysty ylläpitämään nykyistä suurempaa joukkoa huono-osaisia.

Väen valuminen yhteiskunnan kostealle pohjalle pitää estää.

KATJA LAMMINEN

Juho Saari: Huono-osaiset - Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla.

299 sivua. Gaudeamus.

Piirroksen poimitut nostot ovat kirjasta.

Juho Saaren mukaan asunnottomuuden kova ydin on supistunut, kun taas leipäjonon kävijämäärät ovat kasvaneet. Huono-osaisien määrä tulevaisuudessa riippuu paljon vuokra-asuntomarkkinoiden kehityksestä.